

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen vuonna 2020

661/00.01.02.02/2021

Rakennus- ja ympäristölautakunta 03.03.2021 § 28

Valmistelija: Ympäristöterveyspäällikkö Riitta Suutari, riitta.suutari@salo.fi,
044 778 4601

Rakennus- ja ympäristölautakunta hyväksyi joulukuussa 2019 ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman vuosille 2020–2024 sekä eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman vuodelle 2020. Valvontasuunnitelman toteutuminen tulee arvioida ja käsitellä lautakunnassa ja toimittaa VYHA:n (Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä) kautta aluehallintovirastolle maaliskuun loppuun mennessä.

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen

Valvontasuunnitelman mukainen elintarvikehuoneistojen kokonaismäärä oli 495 ja niihin oli suunniteltu tehtävän 230 tarkastusta. Tehtyjen suunnitelmallisten tarkastusten määrä vuonna 2020 oli 212 kpl (vuonna 2019 226 kpl). Suunnitelmallisten tarkastusten toteuma oli siten 92 %. Elintarvikevalvonnassa lähes kaikki tarkastukset ovat suunnitelmallisia ja vuonna 2020 tehtiin 12 valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta. Ulkopuolisia tarkastuksia tehdään esim. epidemioiden yhteydessä tai jos tulee ilmoitus säädösten vastaisesta toiminnasta. Myös joissakin tapauksissa ennen toiminnan aloitusta voidaan tiloihin tehdä tarkastuskäynti tilojen sopivuuden arvioimiseksi suunniteltuun toimintaan. Uusia elintarvikehuoneistoilmoituksia tehtiin 38 kpl (2019 29 kpl).

Koronatilanteen vuoksi suunnitelmallisia valvontakohteeseen tehtäviä tarkastuskäyntejä ei tehty 17.3 – 13.5 välisenä aikana, joitakin etä/asiakirjatarkastuksia pystyttiin kuitenkin tekemään.

Suunnitelmalliset tarkastukset ovat pääosin Oiva-tarkastuksia. Ainoastaan kotona sijaitseviin elintarvikehuoneistoihin kohdistettava valvonta ja ns. 0-riskiluokan elintarvikehuoneistojen alkutarkastukset ja elintarvikekontaktimateriaalikohteisiin tehtävät suunnitelmalliset valvontakäynnit eivät ole Oiva-tarkastuksia.

Oiva-tarkastusten kokonaisarvosanat jakautuivat seuraavasti (suluissa 2019):

- oivallinen 48,5 (47,3 %)
- hyvä 40,3 (44,3 %)
- korjattavaa 10,7 (8,4 %)
- huono 0,5 %, (0 %)

Oiva-arvioiden tuloksemme ovat hyvin samankaltaiset kuin koko maan keskiarvot. Ohjausta ja neuvontaa annettiin, jos toiminnassa havaittiin pientä huomautettavaa, mutta puutoksen ei katsottu heikentävän elintarviketurvallisuutta tai johtavan kuluttajaa harhaan. Korjattavaa -arvosana johti kehotukseen korjata puute määräaikaan mennessä. Korjaukset tarkistettiin seuraavan suunnitelmallisen tarkastuskäynnin yhteydessä tai erillisellä uusintatarkastuksella. Hallinnollisiin pakkokeinoihin (määräys, kiello) ryhdyttiin kuuden elintarviketoimijan kanssa. Kahdesta tapauksesta tehtiin myös tutkintapyyntö poliisille.

Salon elintarvikevalvonta pystyi varsin hyvin huomioimaan toiminnassaan vuoden 2020 valvontasuunnitelmassa esitetyt Ruokaviraston laatiman monivuotisen valvontaohjelman mukaiset valtakunnalliset painopisteet ja projektit. Koronasta johtuen osa projekteista jatkuu vielä vuonna 2021 ja esim. Varsinais-Suomen valvontayksiköiden omaa ruokaravintoloihin ja tarjoilupaikkoihin suunnattua pintapuhtausprojektia ei voitu toteuttaa suunnitellusti ja sitä jatketaan vuonna 2021.

Viranomaisnäytteitä valvontakohteiden omavalvontajärjestelmän toimivuuden todentamiseksi otettiin suunnitelman mukaisesti, yhteensä 21 (2019 16 kpl). Näytteitä otettiin sekä tuotteista että tuotantoympäristöstä. Painopiste oli suunnitelman mukaisesti patogeenitutkimuksissa (listeria).

Lisäksi otettiin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston pyytämät eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelman (maito, hunaja, kala) ja kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelman mukaiset näytteet. Näytteitä otettiin yhteensä 9 (11 kpl).

Elintarvikevalvonnasta kertoi tuloja yhteensä 39 935 € (2019 36 283 €). Tarkastukset 34 280 €, näytteenotto 325 € ja uusien elintarvikehuoneistojen käsittelymaksut 5 330 €.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen

Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita oli 316 kpl (vuonna 2019 343 kpl). Valvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia näihin kohteisiin merkitty 131 kpl (2019 141 kpl). Suunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin 87 kpl (91 kpl). Terveydensuojelulain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta pystyttiin siten toteuttamaan 66 % (2019 65 %). Koronatilanteesta johtuen suunnitelmallisia tarkastuskäyntejä ei tehty lainkaan maaliskuun puolivälin ja toukokuun alun välisenä aikana. Tarkastustoiminta aloitettiin tämän jälkeen rajoitetusti eikä kohteisiin, joissa on selkeästi riskiryhmäläisiä kohdennettu valvontasuunnitelman tarkastuskäyntejä. Vanhainkoteihin ja kehitysvammaisten yksiköihin ei em. syystä tehty käyntejä. Suunnitelmallisia tarkastuskäyntejä jouduttiin muutoinkin priorisoimaan ja esim. majoitushuoneistoihin ja kosmetologisiin huoneistoihin ei tehty kaikkia suunniteltuja tarkastuskäyntejä. Tärkeimmät tehtäväalueet talousveden, uima-allasveden ja uimaveden valvonta sekä asumisterveys asetettiin etusijalle

Uusia terveydensuojelulain 13 §:n mukaisia ilmoituksia/hakemuksia

käsiteltiin 46 kpl (vuonna 2019 12 kpl).

Vuoden 2020 aikana talousvesiasetuksen 1352/2015 mukaisten vesilaitosten aikaisemmin laadittuja riskiarvioiteja päivitettiin ja niiden hyväksymisestä tehtiin päätökset. Pienen talousvesiasetuksen 401/2001 mukaisten vesilaitosten osalta riskinarvioinnit on useimpien laitosten kohdalla laadittu ja loput laaditaan seuraavaan suunnitelmalliseen tarkastukseen mennessä. Pienten talousvesiasetuksen mukaisten laitosten riskinarvioiteja ei tarvitse hyväksyä, niiden riittävyys todetaan tarkastuskertomuksissa.

Vuoden 2020 aikana on tehty paljon yhteistyötä vesilaitosten kanssa valvontatutkimusohjelmien laatimisessa, mutta vielä on vesiosuuskuntia, joiden valvontatutkimusohjelman laatiminen on kesken ja työtä jatketaan edelleen. Valvontatutkimusohjelmien laatimisen yhteydessä erityistä huomiota on kiinnitetty häiriötilanteisiin varautumiseen (mm. desinfiointivalmius, varavesiyhteydet, häiriötilannesuunnitelma, tiedottaminen).

Talous- ja uimavesinäytteenotto priorisoitiin myös koronavirus erityistilanteessa ja kaikki suunnitellut viranomaisnäytteet talous-, uima- ja uima-allasvedestä otettiin. Talousveden viranomaisnäytteet täyttivät laatuvaatimukset vuonna 2020. Yleiset uimarannat luokiteltiin uimavesinäytteiden perusteella laadultaan erinomaisiksi.

Terveysturvallisuuden mukaisessa valvonnassa lähes puolet tarkastuskäynneistä oli valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuskäyntejä. Niitä tehtiin 75 kpl (vuonna 2019 81 kpl) ja ne kohdistuivat pääasiassa asunnoissa mahdollisesti esiintyviin terveyshaittoihin, kuten sisäilmaongelmat, siivottomuus, melu ja tuhoeläimet.

Terveysturvallisuuden valvontaa työllistivät myös erilaiset lausunnot ja selvitykset. Tuulivoimaan liittyvät meluasiat työllistivät edelleen valvontaa. Lausuntoja annettiin yhteensä 18 kpl (19 kpl). Kaupungin sisäilmatyöryhmien kokouksia, joihin terveystarkastaja osallistui, pidettiin 44 kpl.

Terveysturvallisuuden suunnitelmallisesta valvonnasta kertyi tuloja yhteensä 19 175 € (2019 18 653 €) ja ilmoitusten/hakemusten käsittelystä 5 590 € (2018 1 170€). Lisäksi perittiin näytteenottomaksuja 6 565 € (12 772 €). Terveysturvallisuuden mukaisen valvonnan tulot vuonna 2020 olivat yhteensä 31 330 € (vuonna 2019 32 985 €).

Tupakkavalvonnan toteutuminen

Tupakkalain mukaiset valvontakohteet ovat pääasiassa vähittäismyyntipaikoissa. Lisäksi valvontakohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat ja tupakkatuotteiden tukkumyyntipaikat. Tupakkalain mukaista valvontaa tehtiin pääasiassa elintarvikevalvonnan yhteydessä.

Vuonna 2016 voimaan tullut tupakkalaki koskee tupakkatuotteiden lisäksi

mm. sähkösavukkeita sekä niissä käytettäviä nesteitä. Salossa on yksi sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden erikoisliike. Erikoisliikkeen lisäksi viisi muuta toimijaa on ilmoittanut nikotiininesteiden myynnistä Salon alueella.

Salossa oli tupakkalain mukaisia valvontakohteita vuonna 2020 yhteensä 72 kpl. Valvontasuunnitelmassa niihin oli suunniteltu tehtävän 33 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin 28 kpl. Toteuma oli siten 84,8 %. Lääkelain mukaisia nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikkoja oli 36 kpl ja niiden valvonta hoidetaan tupakan myynnin valvonnan yhteydessä. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 13 kpl.

Valtakunnallisessa tupakkavalvontaohjelmassa esitetty painopiste ”Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö” otettiin huomioon valvonnassa. Uusia toimijoita ohjattiin hakemaan jäljitettävyyssjärjestelmän edellyttämät talouden toimijan ja toimintayksikön tunnistekoodit. Tukku myymälän tarkastuksella varmistettiin, että tukku myy tupakkatuotteita ainoastaan sellaisille toimijoille, joilla on kyseiset tunnistekoodit.

Vuosittaisia tupakka- ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvontamaksuja perittiin yhteensä 46 900€ (2019 16 930€). Vuonna 2020 tehtiin tupakkatuotteiden vähittäismyyntipäätöksiä 8 kpl ja yksi lääkelain mukainen nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupapäätös. Näistä maksuja 1 730 €. Yhteensä tupakka- ja lääkelain mukaiset tulot olivat 48 630 € (2019 16 930 €). Tulojen huomattava kasvu johtuu siitä, että tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipisteen vuosittainen valvontamaksu nousi 100 eurosta 350 euroon vuoden 2020 alussa.

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen

Eläinlääkäripalveluiden toteutuminen:

Salossa on kolme praktikkoeläinlääkärinä, jotka toimivat kahdella eri vastaanotolla. Eläinlääkäreillä on mahdollisuus keskenään töitä järjestelemällä irrottautua akuutista praktiikasta ja tehdä esim. aikaa vieviä terveydenhuoltokäyntejä maataloille. Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen oli erityisen haasteellista johtuen sekä koronasta että ennalta arvaamattomista sijaistarpeista. Lisäksi valvontaeläinlääkärisijaisen rekrytointiongelmista johtuen praktikkoeläinlääkärit joutuivat hoitamaan välillä akuutteja eläinsuojelu- ja eläintautikäyntejä oman työn ohessa. Riski pienen yksikön henkilöstöressurssien haavoittuvuudesta konkretisoitui ja aiheutti myös paljon ylimääräistä järjestelytyötä.

Eläinlääkärit tekivät yhteensä 413 tilakäyntiä (v. 2019 käyntejä oli 675). Käynneistä virka-aikana oli 263 ja päivystyksessä 150. Pieneläinkäyntejä vastaanotoilla oli 2 410 (v. 2019 2 697 käyntiä). Asiakaskäynneistä virka-aikaan oli siten yli 90 % pieneläinkäyntejä. Kaupungineläinlääkärit ovat pystyneet tarjoamaan terveydenhuoltopalveluja kysyntää vastaavasti. Kaikki eläinlääkärit olivat mukana Neuvo2020 -maatilojen neuvontajärjestelmässä. Terveydenhuoltosopimustilojen määrä oli 21

(vuonna 2019 25 kpl). Terveysthuoltokäyntejä salolaisille sika-, nauta- ja lammastiloille eläinlääkärit tekivät yhteensä 43 kpl (2019 45 kpl).

Suurelänpäivystys on hoidettu vuodesta 2013 lähtien yhteistyössä Liedon ympäristöterveydenhuollon kanssa. Päivystysalue koostuu kahdesta toiminta-alueesta, joissa kummassakin toimii yksi päivystäjä. Tarvittaessa eteläisen ja pohjoisen alueen päivystäjä tekevät yhteistyötä, jotta palvelu voidaan tarjota asiakkaille riittävän nopeasti. Eteläisen piirin alueeseen kuuluvat Salon lisäksi Sauvo, Paimio, Kemiönsaari, Parainen ja Kaarina. Alue on varsin laaja, mutta tehtyjen sairaskäyntien määrä oli vuonna 2020 laskennallisesti 1,04 päivystyskäyntiä vuorokaudessa eli viikonlopun (pe klo 16 - ma klo 8) aikana keskimäärin 2,77 sairasmatkaa. Käynneistä vähän yli 60 % oli Salon alueelle.

Salo vastaa kolmella eläinlääkärillä 4/7 eteläisen toiminta-alueen päivystysvuoroista. Laskennallisesti päivystysvuoro on joka 5,3:s arkiyö ja joka 5,3:s viikonloppu. Salossa on käytössä käyntimaksu- ja matkasubventio. Subventioita maksettiin viime vuonna 2 754 euroa, vuonna 2019 avustuksia maksettiin 3 582 euroa.

Varsinais-Suomen pienelänpäivystyspalvelut kilpailutettiin vuonna 2019. Pienelänpäivystyspaikkana toimii edelleen eläinsairaala Evidensia Vetttori Raisiossa. Uusi sopimus on voimassa 28.2.2023 saakka.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta:

Eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontatehtävät ovat valtion korvaamia, kunnalle määrättyjä tehtäviä. Valvonnan päävastuu on valvontaeläinlääkärillä. Muut kaupungineläinlääkärit osallistuvat valvontaan tarvittaessa, esimerkiksi valvontaeläinlääkärin poissaolojen aikana tai avustavat tarvittaessa valvontaeläinlääkäriä käynneillä. Eläinlääkärien lisäksi eläinsuojeluvalvontakäynneille voi tapauskohtaisesti osallistua myös terveystarkastaja. Valtio ei kuitenkaan korvaa terveystarkastajien kustannuksia. Salolla ja Liedon valvontayksiköllä on sopimus valvontaeläinlääkäreiden toimivallasta toistensa virka-alueella. Sopimus mahdollistaa esimerkiksi yhteistyön vaikeiden tapauksien hoidossa. Myös läänineläinlääkäri voi osallistua vaikeiden eläinsuojelutapauksien hoitoon yhdessä valvontaeläinlääkärin kanssa.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta kärsi vuonna 2020 valvontaeläinlääkärisijaisen rekrytointivaikeuksista ja toimimme maaliskuun-heinäkuun ajan ilman valvontaeläinlääkäriä.

Koronarajoitteista johtuen keväällä hoidettiin vain välttämättömät ja kiireelliset tarkastuskäynnit. Toisaalta myös tarkastustarve oli pienempi. Eläinsuojeluilmoituksia tuli vähemmän ja esim. vientitarkastuksia tehtiin 11 kpl kun vuonna 2019 niitä oli 21 kpl. Sekä resurssiongelmista että koronarajoitteista johtuen ilmoituksenvaraiseen toimintaan (tallit, eläinhoitolat, kennelit, riistanhoitotarhat) tehtiin suunnitellun 28 sijaan vain 6 tarkastuskäyntiä.

Vuonna 2020 tehtiin yhteensä 75 epäilyyn perustuvaa

eläinsuojelutarkastusta (vuonna 2019 100 kpl). Tarkastuksista 80 % kohdistui pieneläimiin. Hevonen ja lammas ovat tyypillisimmät isoeläimet, joista tehtiin eläinsuojeluilmoituksia. Pieneläimiin kohdistuvissa tarkastuksista ei kuitenkaan läheskään aina ollut kyseessä lainsäädännön vastaisesta toiminnasta ja usein riitti, kun eläimen omistajille annettiin neuvoja ja ohjeita.

Neljässä tapauksessa ryhdyttiin 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin, kuten eläimen hoidon järjestäminen muualla, lopettaminen tai eläinten lähettäminen teuraaksi. Vuonna 2020 oli kaksi eläinsuojelutapausta, missä toimenpiteet kohdistuivat isoon joukkoon eläimiä ja työllistivät valvontaeläinlääkäreitä hyvin runsaasti. Vakavimmista tapauksista tehtiin myös tutkintapyyntö poliisille.

Laatujärjestelmä

Ympäristöterveydenhuollossa otettiin vuoden 2019 alussa käyttöön sähköinen Laatunet laadunhallintajärjestelmä. Tarkastustoiminnan hiljennyttyä keväällä koronan vuoksi, hyödynnettiin poikkeustilanne panostamalla laatutyöhön. Valvonnan yhdenmukaisuutta kehitettiin laatimalla omia palvelukuvauksia ja toimintaohjeita. Yhdenmukaisen valvonnan tavoitetta kehitettiin vuoden aikana myös osallistumalla LaatuNetin järjestämiin interkalibrointeihin. Keväällä 17.4 – 24.4 terveysvalvonnan henkilöstö osallistui epidemiaselvitysinterkalibrointiin ja syksyllä 26.10 -5.11 eläinlääkärit osallistuivat eläinsuojeluvalvonnan interkalibrointiin.

Valvontayksikössä jatkettiin sisäisiä laatuauditointeja suunnitelman mukaisesti ja lisäksi Envirovet Oy teki yksikköömme syyskuussa ulkoisen auditoinnin.

Voimavarat ja niiden riittävyys

Vuoden 2020 valvontasuunnitelmassa asetettu 90 % tarkastustavoite toteutui vain elintarvikevalvonnassa (92 %). Tupakkavalvonnan toteumaa 85 % voidaan myös pitää hyvänä. Terveystoimintalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan toteutumisaste jäi 66 %:iin. Terveystoimintalain mukaisessa valvonnassa oli tilapäisesti 0,25 henkilövuoden resurssivajaus, minkä vuoksi kaikkea suunnitelmallista valvontaa ei ehditty tekemään. Resurssivajaus näkyi erityisesti terveystoimintalain mukaisessa valvonnassa. Myös koronarajoitteet vaikeuttivat tarkastustoimintaa ja osa suunnitelmallisista tarkastuksista riskialteimpiin kohteisiin jätettiin sen vuoksi tekemättä.

Eläinlääkintähuollon ongelmana on sen pienistä resursseista johtuva haavoittuvuus ja pitkään jatkuneet sijaisten rekrytointivaikeudet.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan johtaja:

Rakennus- ja ympäristölautakunta hyväksyy selvityksen

ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisesta vuonna 2020.

Päätös:

Rakennus- ja ympäristölautakunta hyväksyi esittelijän päätösehdotuksen.